

**ГАДААД ЗЭЭЛЛЭГИЙН АШИГЛАЛТ, ҮР АШГИЙГ  
НЭМЭГДҮҮЛЭХ ТУХАЙ АНХДАГЧ  
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ  
ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

**Улаанбаатар хот  
2025 он**

# ГАДААД ЗЭЭЛЛЭГИЙН АШИГЛАЛТ, ҮР АШГИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ТУХАЙ АНХДАГЧ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

## НЭГ.ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Энэхүү үнэлгээний ажлын зорилго нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 дэх заалтад<sup>1</sup> заасны дагуу **Гадаад зээллэгийн<sup>2</sup> ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийн** зүйл, хэсэг, зохицуулалтад тодорхой шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах, хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой, хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлаар боловсруулах болон хуулийн төслийн боловсруулалтын чанарыг сайжруулахад чиглэсэн дүгнэлт, зөвлөмж өгөхөд оршино.

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийн /цаашид “Хуулийн төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг тооцох аргачлал”-д<sup>3</sup> /цаашид “Аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шатаар хийсэн. Үүнд:

1. Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тогтоох;
3. Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх;
4. Дүгнэлт, зөвлөмж өгөх.

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Т.Аубакир, Х.Ганхуяг, Н.Алтаншагай, П.Сайнзориг нараас санаачлан Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулсан байна. Энэхүү хуулийн төслийг боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагын дагуу холбогдох судалгаануудыг гүйцэтгэж, хуулийн төслийг боловсруулах ажлыг гүйцэтгэсэн байна.

Хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг хийхдээ Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийн 2025.05.02-нд боловсруулсан 1 дүгээр хувилбар дээр ажиллаж, үр нөлөөг тооцсон болно.

Хуулийн төсөлд тус хуулийн зорилго нь “Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын зорилтыг хангах, нийгэм, эдийн засгийн дэд бүтцийг бүрдүүлэхэд Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц, Сэлбэ дэд төвд

<sup>1</sup> <https://legalinfo.mn/mn/detail/11119> 8.1.4.энэ хуулийн 17, 18 дугаар зүйлд заасны дагуу хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоог хийх;

<sup>2</sup> **Тайлбар:** “Гадаад зээллэг” гэдэгт Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 4.1.2, 4.1.15-д тус тус заасан гадаад зээл, үнэт цаас зэрэг хөгжлийн төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэрийг ойлгоно.

<sup>3</sup> <https://legalinfo.mn/mn/detail/11993>

түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтыг гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, бүрэн ашиглалтад оруулахад чиглэсэн эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино” гэж заажээ.

Хуулийн төсөл нь 8 зүйлтэй бөгөөд хуулийн төсөлд дараах зохицуулалтыг тусгажээ.

**Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг  
Нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төсөл**

**1 дүгээр зүйл.** Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтыг холбогдох гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, бүрэн ашиглалтад оруулахад зориулан эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино.

**Тайлбар:** “Гадаад зээллэг” гэдэгт Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 4.1.2, 4.1.15-т тус тус заасан гадаад зээл, үнэт цаас зэрэг хөгжлийн төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэрийг ойлгоно.

**2 дугаар зүйл.** Энэ хуулиар гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулах ба энд зааснаас бусад харилцааг холбогдох хууль тогтоомжоор зохицуулна.

**3 дугаар зүйл.** Энэ хуулийн үйлчлэлд гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй дараах төсөл хамаарах ба эдгээрээс өөр бусад төсөл, арга хэмжээ үүнд хамаарахгүй:

3.1. Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл;

3.2. Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл;

3.3. Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл.

**4 дүгээр зүйл.** Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн гадаад зээллэгийн хөрөнгийн ашиглалтын зардлын хэмжээг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 12.1.4, 12.1.5-т заасан нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын хэмжээнд болон нэгдсэн төвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд хамааруулахгүй.

**5 дугаар зүйл.** Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн ашиглалтыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19.9-д заасан нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд тусгахгүй.

**6 дугаар зүйл.** Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн гадаад зээллэгийн хөрөнгийн ашиглалтын зардлын дээд хэмжээ нь тухайн жилийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний ... хувиас хэтрэхгүй байна.

**7 дугаар зүйл.** Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн зээлийн ашиглалтыг тухайн жилийн батлагдсан Төсвийн тухай хуульд заасан Засгийн газрын авч ашиглах гадаад төслийн зээлийн дээд хэмжээний хязгаарт оруулж тооцохгүй.

**8 дугаар зүйл.** Энэ хуулийг 2025 оны ... дүгээр сарын ...-ны өдрөөс эхлэн энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан төслийн гадаад зээлийн гэрээ, хэлэлцээрийн хугацаа дуусгавар болох хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөнө.

## **ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ**

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлж, гарах үр дагаврыг урьдчилан тогтоож чадахуйц дараах 3 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

- 1.Зорилгод хүрэх байдал;
- 2.Ойлгомжтой байдал;
- 3.Харилцан уялдаа зэрэг болно.

**“Зорилгод хүрэх байдал”** гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл болон түүний зорилго нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан зорилгын хүрээнд боловсруулагдсан болон бодит үндэслэл, шаардлагад нийцэж буй байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь төслийн зорилгыг хангахад чиглэсэн болоод хүргэх боломжтой эсэхийг үнэлнэ.

**“Ойлгомжтой байдал”** гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хуулийн төслийн зохицуулалтаас сонгосон зүйл, хэсгийн бичвэр, боловсруулалт нь хуулийн үр дагаврын зохицуулалтын хувьд ойлгомжтой, зөрчилгүй бичигдсэн эсэх, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагыг хангаж буй эсэх, түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектүүдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгана.

**“Харилцан уялдаа”** шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь Монгол Улсын Үндсэн хууль холбогдох бусад хуультай болон хуулийн төслийн зохицуулалт өөр хоорондоо нийцсэн эсэхийг аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийхээр тооцов.

## ГУРАВ.ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Үнэлгээний ажлын энэ хэсэгт аргачлалд заасны дагуу Хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь үнэлэх хэсгийг сонгох буюу тогтоож, өмнөх үе шатанд сонгосон шалгуур үзүүлэлттэй үнэлэгдэх зүйл, хэсэг, заалтыг тохируулан үнэлэхэд бэлтгэх юм. Хуулийн төсөл нь 8 зүйлтэй боловсруулагдсан тул үнэлэгдэх зүйл, хэсгийг сонгохдоо хууль зүйн хувьд шууд үр дагавар үүсгэж байгаа буюу голлох ач холбогдолтой, үзэл баримтлалын буюу зарчмын шинжтэй, мөн анхаарах шаардлагатай зохицуулалтыг сонгосон болно.

### Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд

Энэ шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн нийт зохицуулалт нь хуулийн төслийн үндсэн зорилгыг хангаж чадах эсэхийг үнэлэн тогтоох юм.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг судлан үзэхэд хууль санаачлагч нь дээр дурдсан багц зорилгыг дэвшүүлж тэдгээрийг хангах үүднээс хуулийн төслийг боловсруулсан байна. Аргачлалд заасны дагуу хуулийн төсөлд дээрх зорилгод хүрэх чиглэлээр тусгагдсан зүйл, хэсэг, заалтыг сонгон “зорилгод хүрэх байдал”-ыг үнэлэх юм.

Хуулийн төсөл нь анхдагч хуулийн төсөл хэлбэрээр бичигдсэн тул хуулийн төслөөс үнэлэх бүлэг, зүйл, хэсэг, заалтыг сонгож үнэлгээг хийх юм.

| № | Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилго                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Зорилгыг хангахад чиглэгдсэн хуулийн төслийн зүйл, хэсэг                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | <p><u>Зорилго-1:</u></p> <p>2025 оны байдлаар Монгол Улсын Их Хурлаар соёрхон батлагдсан, хэрэгжилтийг Засгийн газар хэрэгжүүлж байгаа нийт 17.9 их наяд төгрөгийн амлалтын дүн бүхий гадаад зээлийн 72 төсөл хэрэгжиж байгаа бөгөөд үүнээс 5.3 их наяд төгрөг буюу 29.6 хувийг ашигласан, үлдсэн 12.6 их наяд төгрөг буюу 70.4 хувь нь одоогоор ашиглагдаагүй, үүнээс 2025 онд 1.5 их наяд төгрөгийг ашиглахаар 2025 оны төсвийн тухай хуульд батлагдсан. Эдгээр төслүүдийн 82 хувь нь 2025-2028 онд хэрэгжиж дуусахаар гэрээ, хэлэлцээртэй байгаа нь гэрээний хугацаанд санхүүжилтийн ашиглалтыг нэмэгдүүлж, төслүүдийг ашиглалтад оруулах зайлшгүй шаардлагатай юм.</p> | <p><b>1 дүгээр зүйл.</b>Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтыг холбогдох гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, бүрэн ашиглалтад оруулахад зориулан эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино.</p> <p><b>3 дугаар зүйл.</b>Энэ хуулийн үйлчлэлд гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй дараах төсөл хамаарах ба эдгээрээс өөр бусад төсөл, арга хэмжээ үүнд хамаарахгүй:</p> <p>3.1.Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл;</p> <p>3.2.Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаа станц барих төсөл;</p> <p>3.3.Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл.</p> <p><b>4 дүгээр зүйл.</b>Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн гадаад зээллэгийн хөрөнгийн ашиглалтын зардлын хэмжээг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 12.1.4, 12.1.5-т заасан нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын</p> |

|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | хэмжээнд болон нэгдсэн төвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд хамааруулахгүй.<br><b>5 дугаар зүйл.</b> Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн ашиглалтыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19.9-д заасан нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд тусгахгүй.<br><b>7 дугаар зүйл.</b> Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн зээлийн ашиглалтыг тухайн жилийн батлагдсан Төсвийн тухай хуульд заасан Засгийн газрын авч ашиглах гадаад төслийн зээлийн дээд хэмжээний хязгаарт оруулж тооцохгүй.                                                                                                                                                               |
| 2 | <u><b>Зорилго-2:</b></u><br><br>Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, Засгийн газрын өрийн баталгаагаар баталгаажсан импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц, Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийг санхүүжүүлэх талаарх зохицуулалтыг хуулиар тодорхойлж, тогтоох шаардлагатай байна. | <b>2 дугаар зүйл.</b> Энэ хуулиар гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулах ба энд зааснаас бусад харилцааг холбогдох хууль тогтоомжоор зохицуулна.<br><b>3 дугаар зүйл.</b> Энэ хуулийн үйлчлэлд гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй дараах төсөл хамаарах ба эдгээрээс өөр бусад төсөл, арга хэмжээ үүнд хамаарахгүй:<br>3.1.Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл;<br>3.2.Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаа станц барих төсөл;<br>3.3.Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл. |

### **Ойлгомжтой байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд**

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай хуулийн төслийн зохицуулалтаас дараах зохицуулалтын ойлгомжтой байдлыг үнэлнэ. Үүнд:

#### **➤ Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл:**

**1 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтыг холбогдох гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, бүрэн ашиглалтад оруулахад зориулан эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино.

#### **➤ Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйл:**

**4 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн гадаад зээллэгийн хөрөнгийн ашиглалтын зардлын хэмжээг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 12.1.4, 12.1.5-т заасан нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын хэмжээнд болон нэгдсэн төвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд хамааруулахгүй.

#### **➤ Хуулийн төслийн 8 дугаар зүйл:**

**8 дугаар зүйл.**Энэ хуулийг 2025 оны ... дүгээр сарын ...-ны өдрөөс эхлэн энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан төслийн гадаад зээлийн гэрээ, хэлэлцээрийн хугацаа дуусгавар болох хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөнө.

**Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд**

Уг шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалт өөр хоорондоо болон хуулийн төслийг бусад хуультай нийцсэн, уялдсан эсэхийг шалгах тул бүхэлд нь шалгахаар сонгов.

## ДӨРӨВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Өмнөх үе шатанд сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үнэлэх хуулийн төслийн зохицуулалтыг тухайн шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийг ашиглан хууль тогтоомжийн үр нөлөөг үнэлэх юм. Шалгуур үзүүлэлтийг дараах шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх болно.

| № | Шалгуур үзүүлэлт      | Шалгах хэрэгсэл                           |
|---|-----------------------|-------------------------------------------|
| 1 | Зорилгод хүрэх байдал | Зорилгод дүн шинжилгээ хийх               |
| 2 | Ойлгомжтой байдал     | Ойлгомжтой байдлыг шалгах                 |
| 3 | Харилцан уялдаа       | Харилцан уялдаатай эсэхийг шалгаж, үнэлэх |

### 4.1.Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ:

Зорилго 1. 2025 оны байдлаар Монгол Улсын Их Хурлаар соёрхон батлагдсан, хэрэгжилтийг Засгийн газар хэрэгжүүлж байгаа нийт 17.9 их наяд төгрөгийн амлалтын дүн бүхий гадаад зээлийн 72 төсөл хэрэгжиж байгаа бөгөөд үүнээс 5.3 их наяд төгрөг буюу 29.6 хувийг ашигласан, үлдсэн 12.6 их наяд төгрөг буюу 70.4 хувь нь одоогоор ашиглагдаагүй, үүнээс 2025 онд 1.5 их наяд төгрөгийг ашиглахаар 2025 оны төсвийн тухай хуульд батлагдсан. Эдгээр төслүүдийн 82 хувь нь 2025-2028 онд хэрэгжиж дуусахаар гэрээ, хэлэлцээртэй байгаа нь гэрээний хугацаанд санхүүжилтийн ашиглалтыг нэмэгдүүлж, төслүүдийг ашиглалтад оруулах зайлшгүй шаардлагатай юм.

**1 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтыг холбогдох гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, бүрэн ашиглалтад оруулахад зориулан эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино.

**3 дугаар зүйл.**Энэ хуулийн үйлчлэлд гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй дараах төсөл хамаарах ба эдгээрээс өөр бусад төсөл, арга хэмжээ үүнд хамаарахгүй:

3.1.Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл;

3.2.Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаа станц барих төсөл;

3.3.Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл.

**4 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн гадаад зээллэгийн хөрөнгийн ашиглалтын зардлын хэмжээг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 12.1.4, 12.1.5-т заасан нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын хэмжээнд болон нэгдсэн төвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд хамааруулахгүй.

**5 дугаар зүйл.**Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн ашиглалтыг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19.9-д заасан нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд тусгахгүй.

**7 дугаар зүйл.**Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн зээлийн ашиглалтыг тухайн жилийн батлагдсан Төсвийн тухай хуульд заасан Засгийн газрын авч ашиглах гадаад төслийн зээлийн дээд хэмжээний хязгаарт оруулж тооцохгүй.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаар гадаад зээл болон үнэт цаасны эх үүсвэрээр хэрэгжүүлж буй төслүүдийн санхүүжилтийн ашиглалтыг нэмэгдүүлж,

төслүүдийг ашиглалтад оруулах зайлшгүй шаардлагатай байгааг тодорхойлсон бөгөөд энэхүү хэрэгцээ, шаардлагад үндэслэн Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулсан байна. Тандан судалгааны тайлангийн зохицуулалтын хувилбарын үнэлгээгээр анхдагч хууль байх нь тохиромжтой болохыг тогтоосон бөгөөд хуулийн төслийн хувьд одоо хүчин төгөлдөр хэрэгжиж буй хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хувилбар нь тохиромжгүй, гадаад зээллэгт хамаарах 3 төсөлд зориулан бие даасан хуулиар гадаад зээллэгийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх нь зүйтэй гэж шийдвэрлэсэн байна. Зорилго 1-д тусгасан асуудлыг Хуулийн төслийн 1, 3, 4, 5 болон 7 дугаар зүйлд тусгасан зохицуулалтууд шийдвэрлэж, уг зорилго хангагдахаар тусгасан гэж үзэв.

**Зорилго 2.** Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, Засгийн газрын өрийн баталгаагаар баталгаажсан импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц, Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүдийг санхүүжүүлэх талаарх зохицуулалтыг хуулиар тодорхойлж, тогтоох шаардлагатай байна.

**2 дугаар зүйл.** Энэ хуулиар гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулах ба энд зааснаас бусад харилцааг холбогдох хууль тогтоомжоор зохицуулна.

**3 дугаар зүйл.** Энэ хуулийн үйлчлэлд гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй дараах төсөл хамаарах ба эдгээрээс өөр бусад төсөл, арга хэмжээ үүнд хамаарахгүй:

- 3.1. Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл;
- 3.2. Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл;
- 3.3. Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгагдсан гадаад зээллэгийн 3 төслийн талаарх Зорилго 2-т заасан асуудал нь Хуулийн төслийн 2 болон 3 дугаар зүйлд заасан зохицуулалтаар шийдвэрлэгдэх буй уг зорилго биелэгдэхээр боловсруулагдсан гэж үзлээ. Тодруулбал, Хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлд хуулийн үйлчлэлд хамаарах гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж төслүүдийг 3.1. Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл, 3.2. Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаа станц барих төсөл болон 3.3. Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төсөл гэж тодорхой заасан байна.

#### **4.2. Хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлын үнэлгээ:**

Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалыг баримталсан эсэхийг хуулийн төсөлд нийтэд нь шалгаж үнэлсэн бөгөөд үүнээс гадна тодорхой зүйлүүдийг сонгож, ойлгомжтой байдлаар боловсруулсан эсэхийг шалгав.

Уг үнэлгээний тайлангийн 3.3 дахь хэсэгт заасны дагуу хуулийн төслөөс сонгож авсан зүйл, хэсэг, заалтын ойлгомжтой байдлыг үнэлбэл:

##### **➤ Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл:**

**1 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 14 мега төслийн жагсаалтад тусгагдсан, импортыг орлох, үйл ажиллагааны орлогоороо зардлаа нөхөх, нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдол үр ашиг бүхий энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан гадаад зээллэгийн эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэх төслийн гадаад зээлийн санхүүжилтийн ашиглалтыг холбогдох гэрээ, хэлэлцээрээр тогтоосон хугацаанд ашиглаж, бүрэн ашиглалтад оруулахад зориулан эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхэд оршино.

**Үнэлгээ:**

1/Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн бичвэрт “гадаад зээллэг” гэсэн нэр томъёог оруулсан бөгөөд уг зүйлийн доор Тайлбар оруулж “Гадаад зээллэг” гэдэгт Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 4.1.2, 4.1.15-т тус тус заасан гадаад зээл, үнэт цаас зэрэг хөгжлийн төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэрийг ойлгоно.” гэж зааснаар уг хуулийн үйлчлэлд хамаарах төслүүд нь гадаад зээлийн болон гадаад үнэт цаасны эх үүсвэрээр санхүүжих төслүүд болохыг тодорхойлж, ойлгомжтой болгосон байна.

2/Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн бичвэрт “мега төсөл” гэсэн шинэ нэр томъёог хэрэглэсэн байх бөгөөд мега төслийн талаар тодорхойлсон хууль тогтоомж байхгүй тул энэ талаар уг хуулийн төсөлд, эсхүл холбогдох бусад хуульд олон улсын нэр томъёоны тодорхойлолт, эсхүл тайлбар оруулах нь зүйтэй байна.

➤ **Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйл:**

**4 дүгээр зүйл.**Энэ хуулийн 3.1 – 3.3-т заасан төслийн гадаад зээллэгийн хөрөнгийн ашиглалтын зардлын хэмжээг Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 12.1.4, 12.1.5-д заасан нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын хэмжээнд болон нэгдсэн төвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэлд хамааруулахгүй.

**Үнэлгээ:** Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн бичвэрт тухайн хууль дотроо болон бусад хуулийн заалтыг эшилсэн зохицуулалтыг тусгасан байна. Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн бичвэрийг найруулгын хувьд ойлгомжтой, тодорхой болгон сайжруулах үүднээс 5 дугаар зүйлийн бичвэртэй нэгтгэж болохоор байна.

➤ **Хуулийн төслийн 8 дугаар зүйл:**

**8 дугаар зүйл.**Энэ хуулийг 2025 оны ... дүгээр сарын ...-ны өдрөөс эхлэн энэ хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан төслийн гадаад зээлийн гэрээ, хэлэлцээрийн хугацаа дуусгавар болох хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөнө.

**Үнэлгээ:** Хуулийн төслийн 8 дугаар зүйлд хууль хэрэгжиж эхлэх болон нийт үйлчлэх хугацааг зохицуулсан нь хөгжлийн санхүүжилтийн мега буюу томоохон төслүүд нь урт хугацаанд үйлчилдэг ба тухайн төслийн гэрээ, хэлэлцээрт заасан хугацаанд дуусах тул энэ хуульд заасан гадаад зээллэгийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн боломжийг ямар хугацаанд хэрэглэхийг хугацааны хувьд ойлгомжтой, тодорхой зохицуулалт гэж үнэллээ.

Түүнчлэн Хуулийн төслийг бүхэлд нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад

тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг аргачлалын дагуу дараах асуултад хариулт өгөх байдлаар шалгалаа.

| <b>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага</b>                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт</b>                                                                                                                                                                                                                                            | <b>Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал</b>                                                                                                                                                                                                                     |
| 29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;                                                                                                                                              | Уг шаардлагыг хангасан байна.                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;                                                                                                                                                                                                   | Бүрэн нийцсэн байна.                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;                                                                                                                                                                                               | Хуулийн төсөл нь зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгаагүй байна.                                                                                                                                                                                    |
| 29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;                                                                                                                                     | Уг шаардлагыг хангасан байна.                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;                                                                                                                                                                                                                                        | Хуулийн төслийн бичвэр уг шаардлагыг хангасан байна.                                                                                                                                                                                                                           |
| 29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;                                                                                                                                                                                           | Уг шаардлагыг хангасан байна.                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;                                                                         | Хуулийн төслийн хүрээнд холбогдох бусад хуулийн заалтыг давхардуулалгүй, эш татсан зохицуулалт тусгасан байх тул энэ шаардлагыг хангасан байна.                                                                                                                                |
| 29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;        | Уг шаардлагыг хангасан байна.                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт; | Хуулийн төсөлд хууль хэрэгжих, хүчинтэй үйлчлэх хугацааг тусгасан бөгөөд холбогдох шаардлагыг хангасан байна.<br><br>Уг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд хуулийн төслийг дагалдуулан бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох шаардлагагүй гэсэн байна. |
| 29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;                                                                                                                                  | Уг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд хуулийн төслийг дагалдуулан бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох шаардлагагүй гэсэн байна.                                                                                                                      |

|                                                                                                                                                                                          |                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| 29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана. | Энэ талаарх зохицуулалт байхгүй тул энэ шаардлагыг хангасан гэж үзлээ. |
| <b>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага</b>                                                                |                                                                        |
| <b>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт</b>                                                                                                                                       | <b>Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал</b>             |
| 30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;                                                                                                          | Шаардлага хангасан.                                                    |
| 30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;                                                                                                                          | Шаардлага хангасан.                                                    |
| 30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;                                                                       | Шаардлага хангасан.                                                    |
| 30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;                                                                                                                                         | Шаардлага хангасан.                                                    |
| 30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.                                                                                                                                           | Шаардлага хангасан.                                                    |

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалын дагуу боловсруулсан нь хуулиар тавигдсан шаардлага болон ойлгомжтой байх шалгуур үзүүлэлтийг хангасан байна гэж дүгнэлээ.

#### 4.3.Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хүчин төгөлдөр бусад хууль тогтоомжтой болон өөр хоорондоо болон Монгол Улсын бусад хууль тогтоомжтой харилцан уялдаж нэгдмэл болж чадаж байгаа эсэхийг Аргачлалд заасан шалгуур асуултуудын хүрээнд шалгаж тогтоолоо.

| № | Асуулт                                                                                                              | Хариулт                                                                                                 |
|---|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;                                            | Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаар тавьсан зорилгодоо нийцсэн байна.                                     |
| 2 | Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;       | Хуулийн төсөлд “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэг зохицуулагдаагүй.                                           |
| 3 | Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх; | Нийцсэн байна.                                                                                          |
| 4 | Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;                   | Нийцсэн байна.                                                                                          |
| 5 | Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;                    | Хуулийн төслийн зохицуулалтаар бусад хууль хооронд аливаа давхардал үүсэх зохицуулалт агуулаагүй байна. |
| 6 | Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;                                                       | Нийцсэн байна.                                                                                          |

|    |                                                                                                                                                    |                                                                                                                         |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7  | Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;                                                                                       | Нийцсэн байна.                                                                                                          |
| 8  | Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;                                                               | Хуулийн төслийн зохицуулалтаар төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгаагүй байна.                  |
| 9  | Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;                                         | Ийм зохицуулалт тусгагдаагүй байна.                                                                                     |
| 10 | Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;                                                                | Ийм зохицуулалт тусгагдаагүй байна.                                                                                     |
| 11 | Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх; | Ийм зохицуулалт тусгагдаагүй байна.                                                                                     |
| 12 | Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;                        | Хуулийн төсөлд хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгагдаагүй байна.                                                |
| 13 | Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;                                                                              | Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт шаардлагагүй бөгөөд жендэрийн эрх тэгш байдлыг зөрчихүйц зохицуулалт тусгагдаагүй байна. |
| 14 | Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;                                                               | Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдаагүй байна.                                 |
| 15 | Хуулийн төсөлд авилга, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;                                                                   | Хуулийн төсөлд авилга, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдаагүй байна.                                     |
| 16 | Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.                               | Ийм зохицуулалт тусгагдаагүй байна.                                                                                     |

## ТАВ. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

Гадаад зээллэгийн ашиглалт, үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай анхдагч хуулийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу тооцож хуулийн төслийг нийтэд нь ерөнхий байдлаар үнэллээ.

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалын дагуу боловсруулсан нь тавигдаж буй шаардлагыг хангасан байна.

Хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар томъёологдсон байна. Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг хангасан, практикт хэрэгжих бүрэн боломжтой, хуулийн төслийн томъёолол нь ойлгомжтой, хоёрдмол утга санаагүй, тодорхой, Монгол Улсын үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж болон тухайн хуулийн зүйл, заалттай давхардаагүй, зөрчилдөөгүй гэж дүгнэж байна.

**Иймд хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын дагуу хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, хуулийн төслийн уялдаа холбоо хангагдсан байна гэж үзлээ.**

Аргачлалд заасан дор дурдсан шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд дараах дүгнэлтийг гаргав:

### **“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр**

Хуулийн төсөл нь үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилгуудыг хангахад чиглэсэн, холбогдох зохицуулалтыг бүрэн тусгасан байна.

### **“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтээр:**

Хуулийн төслийн зохицуулалтуудыг нэр томъёо, найруулга, хэл зүй, агуулгын хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар томъёолж, хуулийн зорилгыг хангахаар бичвэрийг боловсруулсан байна.

### **“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтээр:**

Хуулийн төслийн зүйл заалт өөр хоорондоо болон Үндсэн хууль, бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой зөрчилдөөгүй, заалтууд давхардаагүй, хуулиар зохицуулах шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулаагүй гэж үзэж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт болон шударга бус өрсөлдөөн, авилга, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт хуулийн төсөлд тусгагдаагүй байна. Мөн хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоогоогүй байна.

## **Зөвлөмж**

Хуулийн төслийн үр нөлөөг нэмэгдүүлэх зорилгоор дараах зөвлөмжийг хууль санаачлагчид өгч байна. Үүнд:

1. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн бичвэрт “мега төсөл” гэсэн шинэ нэр томъёог хэрэглэсэн байх бөгөөд мега төслийн талаар тодорхойлсон хууль тогтоомж байхгүй тул энэ талаар уг хуулийн төсөлд, эсхүл холбогдох бусад хуульд олон улсын нэр томъёоны тодорхойлолт, эсхүл тайлбар оруулах нь зүйтэй байна.
2. Хуулийн төсөл нь цаашид урт хугацаанд үргэлжлэх тул хуулийн төсөлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлд хуулийн үйлчлэлд хамаарах гадаад зээллэгийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж төслүүд буюу 3.1.Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл, 3.2.Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаа станц барих төсөл болон 3.3.Сэлбэ дэд төвд түшиглэсэн гэр хорооллыг орон сууцжуулах төслүүд дээр өөр төсөл нэмэгдүүлж оруулахгүйн тулд зохицуулалтын хаалт хийх үүднээс хуульд ийнхүү төсөл нэмэгдүүлэхийг хориглосон заалт нэмж тусгахыг санал болгож байна.

-----oOo-----